

LOPACHIN: Jenom jedno slovo. (*Prosebně.*) Tak odpovězte přece!

GAJEV (*živá*): Cože?

LJUBOV A. (*dívá se do kabelky*): Co jsem ještě včera měla peněz a dneska nemám skoro nic. Ubohá Varja, šetří, šetří, krmí celý statek mlíčnou polívkou, čeládce dává jen hrách, a já jen nesmyslně rozhazuju... (*Upustí peněženku, vysypou se peníze.*) Tak vidíte, ještě je rozsypu... (*Zlobí se.*)

JAŠA: Dovolte, já to posbírám. (*Sbírá peníze.*)

LJUBOV A.: Buďte tak hodný, Jašo. Proč jsem vůbec jela do města na snídani... Ten váš hnusný lokál s muzikou, ubrusy jsou cítit mýdlem... Leňo, proč tolik piješ? Proč tolik jíš? Proč tolik mluvíš? Dneska v restauraci jsi zase moc mluvil a zbytečně. O sedmdesátých letech, o dekadentech. A komu? Číšníkům vykládat o dekadentech!

LOPACHIN: Ovšem.

GAJEV (*mávně rukou*): Nebudu už jiný, to je mně jasné. (*Po-
drážděně, Jašovi.*) Kliď se někam, pořáde se člověku pleteš pod nohama.

JAŠA (*směje se*): Jak slyším váš hlas, musím se smát.

GAJEV (*sestře*): Bud' já nebo on...

LJUBOV A.: Jděte domů, Jašo, jděte...

JAŠA (*podá Ljubov A. peněženku*): Taky že jdu... (*Sotva za-
držuje smích.*) Hned. (*Odchází.*)

LOPACHIN: Váš statek chce koupit ten boháč Děřiganov. Na dražbu prý přijede sám osobně.

LJUBOV A.: Odkud to víte?

LOPACHIN: Ve městě jsem to slyšel.

GAJEV: Jaroslavská tetička slíbila, že něco pošle. Ale vědět jen kdy a kolik!

LOPACHIN: Kolik pošle? Sto tisíc? Dvě stě tisíc?

LJUBOV A.: Kdyby deset, patnáct tisíc, i za ty bych jí byla vděčná.

LOPACHIN: Odpusťte, ale tak lehkomyšlné tvory, jako jste vy, panstvo, jsem ještě neviděl. Jste nepraktičtí, mouchy, snězte si je! Říkám vám to přece jasně: váš statek přijde na buben, ale vy jako byste neslyšeli.

LJUBOV A.: Ale co máme dělat, porad'te.

LOPACHIN: Radím vám to denodenně, denodenně vám říkám jedno a totéž: rozparcelujte višňový sad, rozparcelujte ty louky a propachtujte to letňákům na vily. Ale to byste musili udělat hned, co nejdřív... Vždyť máte dražbu na krku! Pochopte to přece! Rozhodněte se už jednou! Smiřte se s tím, že tady budou vily, a peníze budou jedna dvě. Banka vám pak půjčí, kolik budete chtít. A budete zachráněni.

LJUBOV A.: Vily a letňáci, promiňte, zní to tak banálně.

GAJEV: Úplně s tebou souhlasím.

LOPACHIN: Já se z vás snad rozbřečím nebo rozeřvu nebo mě z vás raní mrtvice. Už nemohu, utejrali byste člověka. (*Gaje-
vovi.*) Vy jste ale baba.

GAJEV: Co že jsem?

LOPACHIN: Baba zbabělá. (*Chce odejít.*)

LJUBOV A. (*polekaně*): Ne, neodcházejte, zůstaňte, příteli, prosím vás. Třeba na něco přijdeme.

LOPACHIN: Rád bych věděl, na co.

LJUBOV A.: Neodcházejte, prosím vás. S vámi je tu nějak veseleji... (*Pausa.*) Mně je pořád, jako kdyby měl na nás každou chvíli spadnout strop.

GAJEV (*v hlubokém zamýšlení*): Dupletem na roh. Křížem na střed!

LJUBOV A.: Asi máme na svědomí moc hříchů.

LOPACHIN: Jaképak vy máte hříchů?

GAJEV (*vezme si bonbon*): Prý jsem celé své jmění projedl v bonbonech. (*Směje se.*)

LJUBOV A.: Mám hříchy, celý život jsem rozhazovala peníze, utrácela nesmyslně, jako blázen... A vzala jsem si zhýralce, který neuměl dělat nic než dluhy. Můj muž umřel na šampaňské — upil se. — Ale já jsem se na neštěstí zamilovala do jiného. Šla jsem s ním na schůzku, a zrovna v tu chvíli — to byl můj první trest, rána přímo do hlavy... tady v řece... se utopil můj synáček... Ujela jsem do ciziny, myslela jsem, že nadobro, navždycky... už nikdy zpátky... už nikdy, nikdy vidět tuhle řeku!... Zavřela jsem oči a utíkala... jako pomínutá... a on za mnou... nelítostně, bez slitování... hrubě... koupila jsem vilu u Mentonu, musela jsem se zastavit, on se tam rozstonal. A tři roky jsem neznala oddechu, ve dne v noci jenom u něho. Utýral mě svou nemocí, duše ve mně vyschla. A loni, když už celá vila padla na dluhy, prodala jsem ji a odjela do Paříže. Tam mě okradl o všechno, opustil mě a našel si jinou. Chtěla jsem se zabít, otrávit... Je to tak hloupé, je mi tak hanba. A najednou mě to táhlo sem, domů, do Ruska, k mé holčičce... (*Utírá si slzy.*) Panebože, panebože, smiluj se a odpusť nám naše viny. Netrestej mě už víc. (*Vytáhne z kapsy telegram.*) Přišel dneska... z Paříže... Prosí za odpuštění, žebrá, abych se vrátila... (*Roztrhá telegram.*) Co to? Jako by někde hráli? (*Naslouchá.*)

GAJEV: To je naše znamenitá židovská kapela. Pamatuješ se? Čtvery housle, flétna a basa.

LJUBOV A.: Ještě pořád hrají? Někdy bychom je k nám měli pozvat... Uspořádat večírek...

LOPACHIN (*naslouchá*): Není nic slyšet... (*Tiše si zpívá.*) „Za pár zlatek Rusáček Němce pofrancouzští.“ (*Směje se.*) Včera jsem viděl v divadle ohromnou švandů... k popukání...

LJUBOV A.: To není zrovna k smíchu. Měl byste se víc dívat na sebe než na divadlo. Bože, jak nezajímavě, šedě tady všichni žijete! A co toho zbytečně namluvíte!

LOPACHIN: Máte pravdu, je to tak. Jen si to přiznejme, žijeme hloupě. Náš život nestojí za fajfku tabáku. (*Pausa.*) Můj tatík byl muzik. Neuměl číst ani psát, ničemu nerozuměl, ničemu mě nenaučil, jenom mě bil, když byl opilý, a vždycky holí. Ale když se to tak vezme, jsem já zrovna takový pařez

a idiot. V hlavě mám piliny a píšu, že je mi před lidmi hanba... jako prase.

LJUBOV A.: Měl byste se oženit, příteli...

LOPACHIN: Ano, měl.

LJUBOV A.: Třeba s naší Varjou. Je to hodné děvče.

LOPACHIN: Je.

LJUBOV A.: Nic ze sebe nedělá, je taková prostá, jde z práce do práce, a hlavně, má vás ráda. A i vám se, myslím, už dávno líbí.

LOPACHIN: Copak... já neříkám... je to opravdu hodné děvče... (*Pausa.*)

GAJEV: Nabízejí mi místo v bance. Šest tisíc ročně... Říkal jsem ti to už?

LJUBOV A.: Ty a v bance? Buď rád, že jsi rád, Leonide.

(*Vejde Firs, přinese svrchník.*)

FIRS (*Gajevovi*): Dovolíte, Leonide Andrejiči... svrchníček si oblečeme, tak... padla už rosička.

GAJEV (*obléká si svrchník*): Jsi ty ale protiva, Firsí.

FIRS: Nic, nic. Ráno jste odejel, ani jste mi nic neřekl. (*Prohlíží si ho.*)

LJUBOV A.: Bože, Firsí, ty jsi zestárl.

FIRS: Co ráčíte?

LOPACHIN: Říká, že jsi zestárl.

FIRS: Dlouho, dlouho žiju. Když mě chtěli oženit, to váš tatínek ještě chodil po houbách... (*Směje se.*) A když zrušili nevolnictví, byl jsem už komorníkem. Nechtěl jsem svobodu, ne vzal jsem svobodu, zůstal jsem u pánů... A byli tehda všichni rádi, vzpomínám si, radovali se, ale proč, sami nevěděli.

LOPACHIN: Dřív, to byly jinší časy! Když nic víc, tak vás aspoň mlátili.

FIRS (*nedoslechnuv*): Bodejt! Mužici drželi s pány, páni zase s mužiky. A teď jsou k sobě jak sršni. Člověk se v tom nevyzná.

GAJEV: Máš moc řečí, Firsi. Zítřka musím do města. Prý mě seznámí s jedním generálem, který nám možná půjčí na směnku.

LOPACHIN: Zlaté oči! Neseženeme ani na úroky, na to vezte jed!

LJUBOV A.: To on jen tak mluví. Kdepak bys sehnal generála?

(*Vejde Trofimov, Aňa a Varja.*)

GAJEV: A koukněme se, naše panstvo se už přineslo . . .

AÑA: Mama sedí.

LJUBOV A. (*nežně*): Tak jen pojď blíž, srdíčko. Dvě moje hvězdičky . . . (*Objímá Aňu i Varju.*) Kdybyste jen věděly, jak vás mám ráda! Sedněte si tady, vedle mě, tak. (*Sednou si.*)

LOPACHIN: Náš věčný študióz pořád jen se slečnama.

TROFIMOV: A je vám po tom?

LOPACHIN: Bude mu za chvíli padesát, ale pořád je ještě študent.

TROFIMOV: Nechte si ty pitomé žerty!

LOPACHIN: Copak? Kohoutka se to dotklo?

TROFIMOV: Máš dát pokoj.

LOPACHIN (*směje se*): Dovolte mi otázku, pane študente: Mohl byste mi říct, co si tak o mně myslíte?

TROFIMOV: Co si o vás myslím, Jermolaji Alexejiči? Že máte peněz jako želez a že budete brzy milionářem. A jako musí být v přírodě k výměně látek dravá zvěř, která sežere všechno, na co přijde, tak i vy musíte být. I vás potřebuje společnost. (*Všichni se smějí.*)

VARJA: Péto, povídejte raději o planetách.

LJUBOV A.: Ne, pokračujme, kde jsme přestali včera.

TROFIMOV: Včera? O čem?

GAJEV: O hrdém člověku.

TROFIMOV: Mluvili jsme včera dlouho, ale nikam to nevede. V hrdém člověku je podle vás cosi mystického. Možná, že máte i kus pravdy. Ale já myslím, docela prostě a bez dlouhých řečí, jakápak hrdost, má hrdost nějaký smysl, když jsme fyziologicky slabí a nestálí, když jsme ve velké většině hrubí, nerozumní, hluboce nešťastní? Je už na čase, abychom přestali s tím zbožňováním sama sebe. Pracovat musíme.

GAJEV: Stejně umřeš.

TROFIMOV: Kdo ví? A co je to — umřeš? Co my víme o smrti? Možná, že člověk má sto smyslů a smrtí jich umírá jen těch pět, co známe, a těch pětadevadesát neumírá, ale žije dál.

LJUBOV A.: Péto, kde to berete? Vy jste tak moudrý.

LOPACHIN (*ironicky*): Šalamounek jak melounek.

TROFIMOV: Lidstvo jde stále vpřed, zdokonaluje se. A všechno, co je mu dneska nedosažitelné, jednou mu bude blízké a srozumitelné. Ale je třeba pracovat, všemi silami pomáhat těm, kdo hledají pravdu. U nás v Rusku dosud stále pracuje jen někdo, jen pár lidí. Velká většina té inteligence, kterou já znám, nic nehledá, nic nedělá, a k práci je zatím neschopná. Říkají si inteligenti a služebnictvu tykají. S mužiky jednají jako s dobyt看em, učí se špatně a nic kloudného si nepřečtou, nedělají nic nebo skoro nic, o vědě jenom žvaní a umění je jim španělskou vesnicí. Všichni jsou vážní, každý se dělá důležitý, debatují, diskutují, filosofují, zatím co před jejich očima dělníci nemají co jíst, spí na holé zemi, po třiceti, po čtyřiceti v jedné místnosti, všude je plno štěnic, smrad, vlhko, mravní nečistota . . . Ano, všechny naše krásné řeči jsou pro kočku! Mají zaplácnout oči nám i druhým . . . Ukažte mi, kde jsou u nás ty pověstné jesle a školky, o kterých se tolik a tak často mluví! Kde jsou ty naše čítárny? O těch se jenom píše v románech, ale skutek — utek! Všude je jen špína, tupost, asiatictví . . . Bojím se jich, nemám rád ty přehnaně vážné tváře. Vždycky mám hrůzu z těch seriousních rozmluv. Obrátme raději list!

LOPACHIN: Co vy víte o životě! Já vstávám v pět ráno, dřu od tmy do tmy, mám u sebe stále svoje i cizí peníze a vím, co jsou lidi. Člověk musí začít něco dělat, aby poznal, jak málo je u nás čestných a pořádných lidí. Někdy v noci, když nemohu spát, myslím si: Panebože, dal jsi nám tak ohromné lesy, nedohledné lány země a široko daleko obzory, měli bychom být tedy na světě vlastně obry . . .

LJUBOV A.: Vy byste chtěl mít z lidí obry . . . Obři se vyskytují, přáteli, jenom v pohádkách, jinak nahánějí hrůzu.

(Vzadu jde po jevišti Jepichodov a hraje na kytaru.)

LJUBOV A. *(smutně)*: To je Jepichodov.

GAJEV: Slunce už zapadlo, panstvo.

TROFIMOV: Ano.

GAJEV *(tiše, jako by deklamoval)*: Ó, přírodo, ty kouzelná, skvělejší se věčným jasmem, překrásná a lhostejná, ty, již nazýváme matkou, chováš v sobě bytí i smrt, ty, jež nás živíš i v popel obracíš . . .

VARJA *(prosebně)*: Strýčku! . . .

AŇA: Strýčku, už zase?

TROFIMOV: Lepší by bylo dupletem žlutou na střed.

GAJEV: Mlčím, mlčím.

(Všichni sedí zamyšleni. Ticho. Je slyšet jen, jak si Firs tiše brouká. Náhle se ozve vzdálený zvuk, jakoby s nebe, umírající, smutný zvuk prasknutí struny.)

LJUBOV A.: Co to?

LOPACHIN: Nevím. Asi se někde daleko v šachtě utrhli okov. Někde hodně daleko.

GAJEV: Spíš nějaký pták . . . jako volavka . . .

TROFIMOV: Nebo sýček.

LJUBOV A. *(zachvěje se)*: Brr. Zima je mi z toho.

FIRS: Před neštěstím to bylo zrovna tak: i sova křičela a samovar syčel bez přestání! . . .

ČECHOV, Anton Pavlovič a Ladislav FIKAR. *Višňový sad*. Praha: Osvěta, 1951. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:62dde320-aab8-11e3-b833-005056827e52>